

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Соціально-психологічний факультет
(назва факультету/підрозділу)

Кафедра соціальних і гуманітарних дисциплін
(назва кафедри)

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПЛАНІВ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«Соціологія»

(назва навчальної дисципліни)

циклу

загальної (вибіркової)

(загальної/професійної, обов'язкової/вибіркової)

підготовки

за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

(назва рівня вищої освіти)

галузь знань 24 «Сфера обслуговування»

(шифр і назва)

спеціальність 242 «Туризм»

(шифр і назва)

за освітньо-професійною програмою – туризм

(назва програми)

2019 рік

Методичні вказівки до планів семінарських занять та самостійної роботи навчальної дисципліни «Соціологія» для підготовки здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти в галузі знань 24 «Сфера обслуговування» за спеціальністю 242 «Туризм» розроблений відповідно до освітньо-професійної програми - туризм

Розробник: доцент кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін, кандидат історичних наук, доцент Харламов М. І.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Методичні вказівки до планів семінарських занять та самостійної роботи навчальної дисципліни рекомендовано кафедрою _____

_____ соціальних і гуманітарних дисциплін _____
(назва кафедри)

Протокол від «_17_» __червня_ 2019 року № 12

Начальник (завідувач) кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін
(назва кафедри)

_____ Олена РЯБІНІНА
(підпис) (Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ)

« 17 » червня 2019 року

МОДУЛЬ 1. СУСПІЛЬСТВО ЯК СОЦІАЛЬНА СИСТЕМА

ТЕМА №1. СОЦІОЛОГІЯ ЯК НАУКА

Навчальні питання:

1. Введення в соціологію
2. Історія становлення та розвитку соціології
3. Предмет та об'єкт соціології
4. Соціологічний метод і методологічні підходи до аналізу суспільства

1. Введення в соціологію

Для аналізу питання треба спершу обміркувати, в чому полягає необхідність вивчення проблем та закономірностей існування людини у суспільстві. Дати пояснення на питання - чому соціологія породжує особливий погляд на світ, здатність охоплювати тонку матерію соціальної взаємодії? Суспільство, у якому ми живемо, являє собою складну систему соціальних зв'язків, взаємодій і відносин індивідів і їхніх груп. Ефективне функціонування людини в суспільстві вимагає знання законів і закономірностей, що звуться соціальними.

2. Історія становлення та розвитку соціології

Під час розгляду цього питання треба у першу чергу звернути увагу, що соціологія викає не випадково, а як закономірний процес. З древніх часів людину цікавили проблеми, зв'язані з його власним існуванням серед інших людей. Пошук відповідей на ці та інші питання змусив вчених і мисливців стародавності звернути свій погляд на людину і на суспільство. Термін «соціологія» ввів у науку французький вчений і філософ Огюст Конт. Для пояснення появи "соціології" обміркуйте проблеми щодо своєрідності поглядів на розвиток суспільства, проблем політики, моралі, науки, релігії і мистецтва які були висловлені давньоіндійськими, давньокитайськими і давньогрецькими філософами, а також європейських мислителів Середніх століть і Нового часу. Дайте загальну характеристику українській соціологічній думці. Для поглиблення знання про "соціологію" необхідно охарактеризувати соціальні теорії Г. В. Ф. Гегеля, Г. Спенсера, К. Маркса, Е. Дюркгейма, М. Вебера, Г. Тарда, Л. Уорда та інші визначити їх особливості.

3. Предмет соціології.

При відповіді на це запитання доцільно звернути увагу на особливості вивчення об'єкта і предмета соціології. Пояснити значення "соціального явища" як центральної категорії соціології. Для пояснення предмету соціології варто також звернути увагу на специфічності та відмінності соціологічного вивчення від інших наук про суспільство, показати взаємодію соціології з іншими науками про людину і суспільство.

4. Соціологічний метод і методологічні підходи до аналізу суспільства

Під час розгляду цього питання треба визначити критерії класифікації соціальних законів та специфіку соціальних закономірностей. Дати характеристику загальнонауковим та частково-науковим методам соціології. Пояснити чим викликані макро- та мікросоціологічні підходи до аналізу суспільства, і, таким чином, визначити завдання сучасної соціології

Питання для самостійної підготовки:

1. Місце соціології в системі наук про суспільство
2. Структура та функції соціології

1. Місце соціології в системі наук про суспільство

Необхідно показати взаємозв'язок та взаємодію соціології з іншими науками про людину і суспільство (філософією, історією, політологією і т.і). Визначити місце, роль та функції соціології у науках про людину і суспільство.

2. Структура та функції соціології

З'ясуйте передусім відмінність та загальне між загальними соціологічними теоріями, спеціальними соціологічними теоріями та емпіричними соціологічними дослідженнями. Визначте функції соціології: теоретико-пізнавальна, практична, прикладна, світоглядна, ідеологічна та дайте їм характеристику.

Тематика рефератів:

1. Суспільство і соціологія на початку 3 тисячоліття.
2. Соціологія і реальність.
3. Сучасні проблеми соціально-гуманітарного знання.
4. Громадська думка про соціологію.
5. Макро- і мікросоціологічні підходи в соціології.
6. Функції соціального проектування.
7. Основні погляди на структуру соціології
8. Типи соціологічних теорій.
9. О.Конт - родоначальник соціологічної науки,
10. Психологія юрби Г.Лебона.
11. Соціологічні аспекти психоаналізу З.Фрейда.
12. Е.Дюркгейм про цінності та ідеали.
13. Праця М.Вебера "Протестантська етика і дух капіталізму".
14. Основні напрямки розвитку західної соціології.
15. Становлення і розвиток соціологічної думки в Україні.
16. Громадське суспільство та шляхи його формування.
17. Проблема співвідношення суспільства і держави та шляхи її розв'язання.

Література основна: 9, 63, 62, 44.

Література додаткова: 2, 5, 10, 16, 20, 27, 29, 41, 46, 51, , 56, 57, 61, 66, 67, 68, 70, , 75, 78.

ТЕМА №2. СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА СУСПІЛЬСТВА

Навчальні питання:

1. Сутність поняття суспільство
2. Типологія суспільств

1. Сутність поняття суспільство

Для аналізу питання треба показати сутність поняття "суспільство" у широкому та вузькому його розумінні. Під час характеристики поняття "суспільство" слід звернути увагу на загальні риси та особливості макро- і мікросоціологічних рівнів моделей соціальної реальності. Визначити основні ознаки розуміння сутності суспільства на макрорівні.

2. Типологія суспільств

Під час розгляду цього питання особливу увагу необхідно зосередити на ознаки, які покладаються в соціології при визначенні типів суспільства. Назвавши основні типи суспільств: первісно-общинні, рабовласницькі, феодальні, капіталістичні, комуністичні; прості та складні; відчинені та зачинені; традиційні, індустріальні та постіндустріальні, слід назвати

ознаки, що були покладені як ключові при визначенні того чи іншого типу. Тенденції розвитку суспільства.

Питання для самостійної підготовки:

1. Соціальна структура суспільства
2. Соціальна стратифікація. Поняття "мобільність" та "маргінальність"

1. Соціальна структура суспільства

Під час розкриття поняття "соціальна структура суспільства" особливу увагу необхідно зосередити на виявленні і поясненні загального та особливого що характерно соціальному класу, соціальній групі, соціальному шару.

2. Соціальна стратифікація. Поняття "мобільність" та "маргінальність"

Визначити зміст соціальної стратифікації суспільства: вертикальному та горизонтальному поділу суспільства. При аналізі "соціальної мобільності" приділити характеристики видам мобільності: міжпоколінній, внутріпоколінній; вертикальній та горизонтальній. Пояснити сутність поняття "маргінальність". Визначити підструктури суспільства: соціально-територіальну, соціально-професійну, соціально-класову, соціально-етнічну, соціально-демографічну. На основі розглянутого матеріалу покажіть, які трансформації соціальної структури відбуваються у сучасному українському суспільстві.

Тематика рефератів:

1. Суспільство соціального розвитку та його інтерпретації у західній соціології.
2. Теорії походження суспільства та їх евристичні можливості.
3. Модернізація: сутність, ознаки, види, форми прояву.
4. Україна на шляху до громадянського суспільства: труднощі та перспективи.
5. Концепція М.Вебера про сутність, джерела і тенденції соціальної нерівності.
6. П.Сорокін про форми соціальної стратифікації.
7. Основні тенденції соціальної диференціації українського суспільства.
8. Маргінальність соціальних груп на етапі трансформації українського суспільства.
9. Проблеми формування середнього класу в Україні.

Література основна: 9, 63, 62, 44.

Література додаткова: 2, 5, 10, 16, 20, 27, 29, 41, 46, 51, , 56, 57, 61, 66, 67, 68, 70, , 75, 78.

ТЕМА №3. СОЦІАЛЬНА ПОВЕДІНКА ТА СОЦІАЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

Навчальні питання:

1. Сутність соціальної поведінки
2. Різновиди соціальної поведінки
3. Поняття соціальної норми

1. Сутність соціальної поведінки

Під час аналізу цього питання необхідно розкрити зміст поняття "Поведінка" у загальнонауковому розумінні. Показати сутність поняття соціальної поведінки. Визначити ознаки та форми масової соціальної поведінки. Під час цього особливу увагу зосередити на сутності поняття "Натовп" та його різновиди. Пояснити зміст понять - Маса, натовп та публіка, як суб'єктів соціальної поведінки.

2. Різновиди соціальної поведінки

Аналізуючи різновиди соціальної поведінки необхідно пояснити, що існують різні підходи при їх класифікації. Найбільш загальний – це визначення соціальної поведінки у залежності від масштабів і ступеня організації. Під цим кутом зору виділяють - соціальні рухи, колективну поведінку і соціальну поведінку особистості. Для розкриття їх змісту необхідно визначити сутність "соціальних рухів", їх класифікацію за характером та метою поведінки, дати характеристику "колективній поведінки" її суб'єкту та особливості, визначити ознаки "соціальної поведінки" особистості.

3. Поняття соціальної норми

Під час розкриття цього питання необхідно не тільки назвати функції соціальних норм у суспільстві, але і визначити їх особливості. Аналіз соціальних норм потребує їх систематизації - по суб'єктах та носіям норм; по об'єкту чи сфері діяльності; по змісту; за формою утворення і фіксації; по масштабах застосування; по функціях. Принциповим у розгляді цього питання є проблема характеристики Соціальні правила, звички, звичаї, санкції. Необхідно з'ясувати загальне та особливе між нормами моралі і права.

Питання для самостійної підготовки:

1. Девіантна поведінка
2. Соціальний контроль

1. Девіантна поведінка

Необхідно розкрити зміст поняття Девіантна поведінка, та дати характеристику її основним компонентам. Для поглиблення знань щодо змісту девіантної поведінки необхідно визначити причини її появи, пояснити сутність негативних та позитивних відхилень від норм. Дати характеристику: теорії аномії Е. Дюркгейма, видам девіацій за Р.Мертном: конформізм, інновація, ритуалізм, ретритизм та заколот. Розгляд цих проблем дозволить не тільки виявити шляхи попередження соціальної девіації.

2. Соціальний контроль

Необхідно пояснити сутність поняття соціальної взаємодії, соціальної дії, соціального зв'язку, соціальної поведінки. Розкрити зміст теорії соціального обміну, символічного інтеракціонізму, етнометодології, драматичного підходу, соціальної дії. Соціальні відносини та соціальний конфлікт. Поняття соціального контролю. Соціальний порядок. Формальний та неформальний соціальний контроль. Норми та санкції як головні елементи соціального контролю.

Тематика рефератів:

1. Соціальна напруженість і конфлікти в українському суспільстві.
2. Соціологічні трактування соціальної взаємодії.
3. Циклічні теорії соціальних взаємодій.
4. Еволюційні теорії соціальних змін.
5. Концепції розвитку посттоталітарних суспільств.
6. Теорії постіндустріального суспільства.
7. Концепція соціальної мобільності П. Сорокіна.
8. Соціальні процеси в сучасному українському суспільстві, що трансформуються.
9. Соціальні та громадські рухи в Україні.

Література основна: 39, 63,78.

Література додаткова:80, 23.

ТЕМА №4. СОЦІАЛЬНІ ІНСТИТУТИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ. СОЦІАЛЬНІ ЗМІНИ

Навчальні питання:

1. Соціальні інститути.
2. Соціальні організації.

1. Соціальні інститути

Поняття соціального інституту та інституціалізацію. Види соціальних інститутів за цілями і сферою дії, за способом регулювання. Специфічні функції соціальних інститутів. Зміна соціальних інститутів.

2. Соціальні організації.

Соціальна організація як соціальний феномен. Мета створення та типологія соціальних організацій: формальні та неформальні організації.

Питання для самостійної підготовки:

1. Поняття та види соціальних змін. Основні теорії соціальних змін.
2. Механізми соціальних змін. Соціальний прогрес та соціальна стабільність.

1. Поняття та види соціальних змін. Основні теорії соціальних змін.

Під час відповіді необхідно звернути увагу на сутність поняття соціальної зміни, визначити види соціальних змін. Пояснити зміст основних теорій соціальних змін: теорії еволюційних змін, теорії революційних змін, теорії циклічних змін.

2. Механізми соціальних змін. Соціальний прогрес та соціальна стабільність.

Для розкриття цього питання необхідно визначити механізми соціальних змін. Пояснити сутність Інновації як етапу соціальних змін, роз'яснити основні елементи нововведення. Ступені механізму соціальних змін. Джерела соціальних змін. Поняття соціального прогресу та соціальної стабільності. Соціальний рух та стадії його розвитку, класифікація соціальних рухів. Соціальні процеси та їх класифікація. Пристосування, співробітництво, конфлікт, соціальна дезорганізація, міграція.

Тематика рефератів

1. Місце і роль соціальних інститутів та організацій в житті суспільства.
2. Спільне та відмінне в поняттях "соціальна організація" і "соціальна інституція".
3. Проблема формування соціальних інститутів у сучасному українському суспільстві.
4. Теорія бюрократа М.Вебера.
5. Роль соціального інституту права у громадському суспільстві.

Література основна: 39, 63,78

Література додаткова:80, 23

ТЕМА № 5. ОСОБИСТІСТЬ У СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ

Навчальні питання:

1. Поняття "особистість" в соціології
2. Соціалізація особистості

1. Поняття "особистість" в соціології

Під час розгляду цього питання необхідно визначити особливості соціологічних підходів до вивчення особистості та її місця в суспільстві. Значну увагу необхідно зосередити

на виявленні характерних ознак таких понять Людина, індивід, індивідуальність, особистість. Пояснити сутність соціологічної структури особистості. Потреби, цінності, ціннісні орієнтації, соціальні настанови, мотиви. Соціальна якість людини, соціальний тип особистості. Культура особистості та її діяльність.

2. Соціалізація особистості

Соціалізація особистості (дві фази соціалізації: соціальна адаптація та інтеріорізація). Етапи та механізми соціалізації. Основні факторами соціалізації особистості. Особистість як суб'єкт і об'єкт соціальних відносин. Соціальний статус особистості: предписаний та досягнутий. Соціальна роль особистості (елементи соціальної ролі, рольове сподівання та рольове виконання, рольовий конфлікт).

Питання для самостійної підготовки:

1. Взаємодія особистості та суспільства
2. Теорії особистості

1. Взаємодія особистості та суспільства

Особливості взаємодії особистості й суспільства. Основні рівні щодо аналізу особистості у соціології: макро- і мікросоціологічний.

2. Теорії особистості

Соціологічні теорії особистості та їх характеристика (рольова теорія, статусна концепція особистості, теорія “дзеркального Я”). Соціальна активність.

Тематика рефератів:

1. Співвідношення понять "людина", "індивід", "особистість", "індивідуальність".
2. Основні підходи до проблеми особистості в історії соціологічної думки.
3. Соціалізація - стрижень соціального життя.
4. Проблема ідентифікації особистості у сучасній соціології.
5. Референтна група та її місце у житті сучасної людини.
6. Соціальна адаптація та її об'єктивні й суб'єктивні виміри.
7. Рольові теорії особистості.

Література основна: 19, 24, 61, 63.

Література додаткова: 29, 41, 55, 58, 78.

ТЕМА №6. КУЛЬТУРА ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН

Питання для самостійної підготовки:

1. Сутність культури. Функції.
2. Різновиди культури
3. Основні складові культури
4. Культурна динаміка

1. Сутність культури. Функції

Під час аналізу цього питання необхідно дати визначення поняття культура, розкрити відмінності підходів до нього інших наук - філософії, культурології, історії. Пояснити сутність поняття Соціальна культура. Вагоме значення для пояснення феномену культури має розкриття його функцій як соціального інституту: гуманістична функція, гносеологічна (пізнавальна), інформаційна, комунікативна, нормативно-регулююча (управлінська), людинотворча, цінностно-орієнтаційна.

2. Різновиди культури

Для більш повного розуміння культури з точки зору соціології необхідно дати характеристику її основним різновидам: матеріальній та духовній; народній та елітарній; масовій; субкультурі та контркультурі.

3. Основні складові культури

При аналізі цього питання необхідно, по-перше, визначити структурні елементи культури (язик, віра, цінності, норми), по-друге, дати характеристику кожному. Під час виявлення форми культури людини та суспільства особливу увагу зосередити на розкритті таких форм як ідеологія, соціальні норми і т.і. та провести класифікацію соціальних норм по сфері та змісту їхньої дії (політичні, економічні, звичаї, вдачі, ритуали).

4. Культурна динаміка

Для розкриття питання слід у першу чергу дати визначення поняття культурна динаміка, визначити закономірності розвитку культури. Основні точки зору в соціології щодо характеру культурної динаміки. Особливості національної культури українського соціуму. Типи соціальних механізмів зміни в культурі.

Тематика рефератів:

1. Параметри культурних структур.
2. Проблеми відродження національної культури в Україні.
3. Відмінності "міської" та "сільської" культури.
4. Характеристика масової культури та форм її прояву.
5. Соціально-культурне середовище як фактор розвитку особистості.
6. Професійна культура співробітника служби протипожежного захисту

Література основна: 19, 24, 61, 63.

Література додаткова: 29, 41, 55, 58, 78.

МОДУЛЬ 2. ОСНОВНІ ГАЛУЗІ СОЦІОЛОГІЧНОГО ЗНАННЯ.

ТЕМА №7. СОЦІОЛОГІЯ СІМ'Ї, ШЛЮБУ ТА ГЕНДЕРУ.

Навчальні питання:

1. Сім'я як складний соціальний феномен
2. Структура та функції сім'ї

1. Сім'я як складний соціальний феномен

Під час вивчення цього питання необхідно звернути увагу на те, що соціологія розглядає сім'ю з точки зору її двоїсті. З одного боку, це соціальний інститут, з іншого боку - мала група. Зваживши на цю обставину і необхідно розглядати поняття сім'ї та шлюбу. Роль правових та моральних норм у регулюванні відносин у сім'ї. Основні етапи існування сім'ї як соціального інституту.

2. Структура та функції сім'ї

Фактори впливу на структура сім'ї і її внутрішню організацію. Різновиди сім'ї за характером (моногамна, полігамна), за сферою вибору (ендогамні, екзогамні), за типом верховенства сім'єю (егалітарна, авторитарна), за складом (розширена, нуклеарна, неповна), за часом існування, за кількістю дітей, за якістю відносин у сім'ї.

Питання для самостійної підготовки:

1. Тенденції розвитку сімейно-шлюбних відношень
2. Гендерна соціологія

1. Тенденції розвитку сімейно-шлюбних відношень

Тенденції розвитку сімейно-шлюбних відношень. Проблеми становлення сім'ї, конфлікти в сім'ї, фактори ризику, причини розпаду сімей. Фактори впливу на гармонію в сім'ї. Критерії успішного шлюбу.

2. Гендерна соціологія

Сутність гендерної соціології. Поняття Фемінізм. Сучасні тенденції у суспільстві щодо фемінізму.

Тематика рефератів:

1. Шлюб та сім'я як соціальні інститути.
2. Конфлікт в сім'ї та фактори ризику
3. Сучасне становище інституту сім'ї.

Література основна: 32, 63, 71.

Література додаткова: 29, 41, 55, 74, 75, 78, 80.

ТЕМА №8 СОЦІОЛОГІЯ ОСВІТИ. СОЦІОЛОГІЯ НАУКИ

Навчальні питання:

1. Освіта як соціальний інститут
2. Функції та мета освіти
3. Соціологічні дослідження проблем освіти

Методичні вказівки:

1. Освіта як соціальний інститут

Поняття освіти. Формальний і реальний результати освіти. Структура освіти в Україні. Взаємозв'язок освіти і культури. Характер освіти. Освіта як соціальний інститут. Інституціоналізація освіти. Взаємозв'язок навчання й виховання.

2. Функції та мета освіти

Основні функції освіти - соціально-економічна, функцію соціалізації, соціальної інтеграції, засіб соціального переміщення й просування нагору по соціальним сходам. Латентні (сховані) функції освіти. Цілі освіти - екстенсивна, інтенсивна, продуктивна.

3. Соціологічні дослідження проблем освіти

Соціологічний аналіз проблем керування освітою. Макросоціологічний та мікросоціологічний підходи соціології до проблем освіти. Основні протиріччя взаємодії системи освіти й суспільства їх джерела. Результати освіти. Соціологічні дослідження проблем освіти.

Питання для самостійної підготовки:

1. Наука як соціальне явище
2. Наукова діяльність як об'єкт соціологічного аналізу

1. Наука як соціальне явище

Наука як соціальний інститут. Інституціоналізація науки. Закономірності розвитку науки. Функції науки в сучасному суспільстві. Чотири принципи науки за Мертоном. Типи наукових організації в суспільстві.

2. Наукова діяльність як об'єкт соціологічного аналізу

Наукова діяльність як об'єкт соціологічного дослідження (теоретичне та прикладне значення науки, її статус в суспільстві).

Тематика рефератів:

1. Специфіка соціологічного підходу до вивчення проблем освіти.
2. Криза освіти і шляхи її подолання.
3. Нова парадигма освіти та її соціокультурні детермінанти.
4. Суспільство і освіта: динаміка взаємодії.
5. Проблема реформування освіти в умовах трансформації українського суспільства.
6. Освіта і соціальна мобільність.
7. Соціологічні аспекти розвитку приватної освіти в сучасній Україні.
8. Реформа вищої школи України за оцінками студентів і викладачів.
9. Соціологічні аспекти сучасної науки.
10. Наука в Україні: пріоритетні напрямки.
11. Вчений як соціальний статус.

Література основна: 3, 7, 36, 63, 71.

Література додаткова: 29, 41, 55, 69, 78, 80.

ТЕМА №9 СОЦІОЛОГІЯ ЕКОНОМІКИ. СОЦІОЛОГІЯ ПРАЦІ.

Питання для самостійної підготовки:

1. Економіка як соціальний інститут
2. Структура та функції економіки як соціального інституту політики
3. Соціологічний вимір праці
4. Трудовий колектив
5. Соціологія вільного часу

Методичні вказівки:

1. Економіка як соціальний інститут

Економіка як соціальний інститут, її основні категорії. Місце соціології у суспільстві за класиками соціології. Взаємодія економіки з іншими соціальними інститутами: політикою, правом, сімейною сферою, наукою та освітою. Основні принципи взаємодії. Економіка як наука.

2. Структура та функції економіки як соціального інституту політики

Структура економіки як соціального інституту: економічна свідомість, економічні ролі, економічні зв'язки та відносини. Соціальні функції економіки: підтримка та розвиток форм суспільного поділу праці, стимулююча функція, інтеграційна, інноваційна. Соціальний механізм розвитку економіки. Економічна поведінка, економічна свідомість, економічний інтерес, економічні соціальні ролі, економічна активність, власність як соціологічна категорія. Матеріальне та духовне виробництво. Зарубіжна та вітчизняна економічна соціологія.

3. Соціологічний вимір праці

Соціологічний аналіз праці й зайнятості. Характер, зміст, умови, організація, ринок праці. Зайнятість населення та безробіття. Ставлення до праці. Мотивація праці.

4. Трудовий колектив

Поняття - трудовий колектив. Трудова адаптація та соціально-психологічний клімат у колективі. Конфлікт у трудовому колективі.

5. Соціологія вільного часу

Структура та класифікація вільного часу. Соціологічний підхід до вивчення феномену вільного часу. Показники вільного часу. Чинники, які впливають на вільний час. Вільний час в житті суспільства.

Тематика рефератів:

1. Соціально-економічні погляди К.Маркса.
2. Соціально-економічні погляди М.Вебера
3. Соціально-економічні погляди Е.Дюркгейма
4. Соціально-економічні погляди українських вчених кінця ХІХ - початку ХХст.
5. Соціально-економічні моделі розвитку суспільства.
6. Сучасний стан соціально-економічних процесів в Україні.
7. Соціальні дослідження економічної свідомості та поведінки у 90-ті роки ХХст.
8. Соціальні наслідки розвитку підприємництва в Україні.
9. Соціологія праці та зайнятості як спеціальна соціологічна теорія.
10. Категорії та поняття соціології праці та зайнятості.
11. Класичний період розвитку ідей про працю, його внесок в розвиток соціології праці й зайнятості.
12. Теорія людських стосунків: її сутність і значення для розвитку соціології праці й зайнятості.
13. Класифікація вільного часу за С. Г. Струмлініним.
14. Соціологічний підхід до вивчення вільного часу.

Література основна: 4, 12, 13, 14, 38, 45, 62.

Література додаткова: 15, 28, 29, 31, 41, 48, 55, 59.

ТЕМА №10 СОЦІОЛОГІЯ ПОЛІТИКИ

Навчальні питання:

1. Політика як соціальний інститут
2. Структура політики

1. Політика як соціальний інститут

Поняття політика. Центральне поняття політики. Суб'єкти політики. Політика як соціальний інститут. Поняття політичної сфери. Типологія видів політики. Вплив різних інститутів - соціальних, економічних, духовних, моральних, правових – на політику. Роль політики в суспільстві. Функції політики: цінностно-орієнтаційна, керівнича, інтегруюча, інноваційна, функція соціалізації.

2. Структура політики

Структура політики: політичні відношення, інтереси, політична свідомість та політична організація.. Політична система суспільства. Політичний процес, політична влада (класифікація влади), політична стратифікація. Політичні параметри (ранги державної ієрархії, партійність, політична поведінка, політична свідомість і політична культура).

Питання для самостійної підготовки:

1. Політика і влада
2. Політична система суспільства

3. Політика і влада

Основні політичні інститути суспільства. Владні відносини. Основні підходи щодо класифікацій влади - по області функціонування, по обсязі прерогатив, по режиму правління, по соціальному типу. Галузі політичної влади.

4. Політична система суспільства

Сутність поняття політична система суспільства. Основні елементи політичної системи суспільства. Держава як феномен політичної організації суспільства. Ознаки держави. Поняття політичний режим. Типи політичних режимів. Особливості електоральних досліджень. Роль політики у суспільстві.

Тематика рефератів:

1. Специфіка поняття "політика" в соціальних науках.
2. Громадянське суспільство як об'єкт соціології політики.
3. Соціологія політики та політологія: загальне і особливе.
4. Сучасні теорії політичної еліти.
5. Електоральна поведінка в сучасному Україні: тенденції розвитку.
6. Соціологічні дослідження виборчої поведінки: тенденції розвитку.

Література основна: 4, 12, 13, 14, 38, 45, 62.

Література додаткова: 15, 28, 29, 31, 41, 48, 55, 59.

ТЕМА №11. СОЦІОЛОГІЯ СЕЛА ТА МІСТА. СОЦІОЛОГІЯ МОЛОДІ

Навчальні питання:

1. Місто як об'єкт соціологічного аналізу
2. Соціологія села

1. Місто як об'єкт соціологічного аналізу

Поняття життєвої середовища, соціально-просторова диференціація населення, типи поселень. Місто як соціальний феномен. Соціологічний аналіз міста. Специфічні риси та функції міста. Класифікація міст. Образ життя у місті. Урбанізація.

2. Соціологія села

Село як соціальний феномен. Предмет соціології села. Образ життя у селі. Соціальна характеристика українського сучасного села.

Питання для самостійної підготовки:

1. Соціологія молоді
2. Державна молодіжна політика України. особливості і напрямки взаємодії.

1. Соціологія молоді

Молодь як соціальна група; поняття "молодь"; напрямки соціологічного вивчення молоді. Соціальні феномени молоді, молодіжна субкультура. Соціальний портрет молоді.

2. Державна молодіжна політика

Особливості соціальної поведінки молоді. Соціальні проблеми сучасної молоді.
Державна молодіжна політика в Україні . Ювентологія.

Тематика рефератів:

1. Процеси урбанізації в Україні.
2. Сучасне місто як об'єкт соціологічного дослідження,
3. Міський спосіб життя: сутність та головні характеристики.
4. Сучасне село у соціологічному вимірі.
5. Теорії урбанізму та їх евристичні можливості.
6. Молодь: поняття та основні напрямки дослідження.
7. Соціалізація молоді як соціальна та соціологічна проблема.
8. Молодь у сфері праці й зайнятості.
9. Девіантна поведінка молоді як об'єкт соціологічного дослідження,
10. Стратегії входження молоді в суспільне життя,
11. Молодіжна субкультура: поняття, напрямки досліджень.
12. Основні проблеми сучасної української молоді.
13. Державна молодіжна політика і соціологія молоді: особливості і напрямки взаємодії.

Література основна: 32, 63, 71.

Література додаткова: 29, 41, 55, 74, 75, 78, 80.

ТЕМА №12 СОЦІОЛОГІЯ КОНФЛІКТУ

Навчальні питання:

1. Предмет та категорії соціології конфлікту
2. Структура та функції конфлікту
3. Класифікація конфліктів

1. Предмет та категорії соціології конфлікту

Поняття конфлікт та його категорії. Предмет та категорії соціології конфлікту. Аристотель, Т.Гоббс, Ж.-Ж.Руссо, Г.Гегель, Г.-В.-Ф.Гегель, К.Маркс, Т.Парсонс, Л.Козер, Д.Даренфорд, К.Болдуїн щодо проблем конфлікту.

2. Структура та функції конфлікту

Елементи конфлікту - учасники, джерело, уявлення про ситуацію, умови, дії та наслідки. Основні функції та їх характеристика.

3. Класифікація конфліктів

Класифікація конфліктів - від сфери прояву, динаміки, масштабу й гостроти, від значення протиріч, за формою прояву, напрямку комунікації, від зон розбіжностей, ходу й реалізації конфліктів.

Питання для самостійної підготовки:

1. Основні стадії конфлікту
2. Характеристики конфліктів

1. Основні стадії конфлікту

Передконфліктна стадія, конфліктна та стадія розв'язання конфлікту та їх характеристики. Методи вирішення конфлікту.

2. Характеристики конфліктів

Загальні характеристики елементів конфлікту – учасники та причини конфлікту, гострота конфлікту, тривалість, наслідки. Попередження і прогнозування конфліктів, стратегії виходу з конфлікту. Методологічні прийоми дослідження конфліктів.

Тематика рефератів:

1. Переговори у конфліктних ситуаціях,
2. Культура та соціальні конфлікти.
3. Міжнародні та міжетнічні конфлікти та їх специфіка.
4. Проблема типологізації конфліктів у соціології.
5. Проблематика конфлікту в соціологічній теорії.

Література основна: 18, 21, 25, 63.

Література додаткова: 29, 41, 55, 78

ТЕМА №13. ЕТНОСОЦІОЛОГІЯ

Навчальні питання:

1. Предмет етносоціології
2. Поняття етносу та теорія етногенезу
3. Історичні форми спільності людей

1. Предмет етносоціології

Предмет і об'єкт етносоціології. Найважливіші проблеми дослідження етносоціології. Історія формування етносоціології як науки.

2. Поняття етносу та теорія етногенезу

Поняття етносу, етногенезу та теорії етнічності - еволюційні й трансформаційні етнічні процеси. Основні прояви етнічних процесів. Етнічна ідентичність та етнічний стереотип.

3. Історичні форми спільності людей

Історичні форми спільності людей (рід, клан, плем'я, народність, нація, народ) та їх характеристика.

Питання для самостійної підготовки:

1. Національно-етнічні процеси та відношення
2. Національне питання в сучасних умовах

1. Національно-етнічні процеси та відношення

Національно-етнічні процеси та відносини. Взаємозв'язок Національних відносин та етнічних проблем. Передумови виникнення й розвитку національних відносин. Суб'єкти національних відносин. Проблеми соціальної справедливості. Види міжнародних відносин. Національне питання та націоналізм.

2. Національне питання в сучасних умовах

Основний зміст національного питання в сучасних умовах. Причини етнічного відродження народів. Основні права народів.

Тематика рефератів:

1. Від етнографії до етносоціології: розвиток етносоціологічск студій в Україні.
2. Акультураційні стратегії в сучасному світі.
3. Етнічні стереотипи в сучасному українському суспільстві.
4. Національна політика в пострадянському просторі: загальне і особливе

Література основна: 3, 7, 36, 63, 71.

Література додаткова: 29, 41, 55, 69, 78, 80.

ТЕМА №14 СОЦІОЛОГІЯ СУСПІЛЬНОЇ ДУМКИ

Навчальні питання:

1. Феномен суспільної думки
2. Функції суспільної думки

1. Феномен суспільної думки

Класифікація поняття думка – індивідуальна, групова, суспільна, і світова. Термін "суспільна думка". Феномен громадської думки. Характеристика суспільної думки з точки зору соціології. Умови формування суспільної думки. Виміри суспільної думки.

2. Функції суспільної думки

Структурні елементи суспільної думки, фактори детермінації. Механізм виникнення, функції та проблеми вивчення суспільної думки.

Питання для самостійної підготовки:

1. Становлення соціології суспільної думки
2. Соціологія масових комунікацій

1. Становлення соціології суспільної думки

Соціологія суспільної думки як теорія. Об'єкт та предмет соціології суспільної думки. Історія вивчення суспільної думки як теоретичної дисципліни. Основні світові та вітчизняні центри вивчення соціологічної думки. Аналіз суспільної думки. Суспільна думка в сучасній Україні. Світова суспільна думка.

2. Соціологія масових комунікацій

Поняття комунікація. Види комунікації. Соціологія масових комунікацій як область соціології, її об'єкт та предмет вивчення. Особливості масової комунікації. Технічні засоби передачі інформації. Функції засобів масової інформації. Канали масової комунікації. Поняття "мас-медіа".

Тематика рефератів:

1. Підходи до визначення та виміри громадської думки.
2. Сфери вивчення громадської думки та її використання.
3. Суб'єкти та об'єкти громадської думки.
4. Функції та канали висловлювань громадської думки.
5. Значення громадської думки в соціальному житті суспільства.
6. Громадська думка на різних етапах розвитку людства.
7. Особливості вияву функцій громадської думки в сучасній Україні.
8. Громадська думка в діяльності політичних партій і громадських рухів.
9. Громадська думка в державному управлінні,
10. Громадська думка як об'єкт "паблік рілейшинз".

11. Маркетингові дослідження і громадська думка: напрями взаємодії.
12. Об'єкт, предмет, історія виникнення соціології масової комунікації".
13. Основні підходи до вивчення масової комунікації.
14. Особливості функціонування ЗМІ.
15. "Інформаційне суспільство": загальні стратегії соціокультурного розвитку в сучасному світі.
16. Постмодерністські концепції мас-медіа.
17. Теорія "масової людини" та європейський суспільний розвиток.
18. Вибірчі технології в сучасному соціумі: європейська традиція та українській досвід.
19. Медіаторство в умовах сучасної України.
Література основна: 18, 21, 25, 63.
Література додаткова: 29, 41, 55, 78.

ТЕМА №15 МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Навчальні питання:

1. Соціологічне дослідження: поняття, функції, види
2. Програма соціологічного дослідження

1. Соціологічне дослідження: поняття, функції, види

При вивченні цього питання необхідно звернути увагу, що соціологічне дослідження це система логічно послідовних методологічних й організаційно-технічних процедур для одержання наукових знань про соціальне явище . Дана обставина визначає і специфічні функції соціологічного дослідження, як-то: пізнавальну, методологічну, практичну, управлінську. Види соціологічного дослідження за характером та цілями, глибиною аналізу, використаними методами. Організація соціологічного дослідження.

2. Програма соціологічного дослідження

Постановка проблемної ситуації. Об'єкт та предмет соціологічного дослідження. Мета та задачі дослідження. Висування гіпотез. Підготовка інструментарію. Інструктаж та вимоги до нього.

Питання для самостійної підготовки:

1. Вибірка в соціологічному дослідженні
2. Методи збору інформації

1. Вибірка в соціологічному дослідженні

Вибірковий метод у соціологічному дослідженні. Поняття "генеральна сукупність" й "вибіркова сукупність". види вибірки. Основні вимоги щодо вибірки.

2. Методи збору інформації

Роль опитувань у зборі первинної соціальної інформації. Види опитувань (інтерв'ю та анкетування, поштове та телефонне опитування). Аналіз документів (контент-аналіз). Соціологічне спостереження як метод збору первинної соціальної інформації. Сутність і особливості соціологічного експерименту. Соціометрія. Метод фокус-групи.

Тематика рефератів:

Соціологічне спостереження як метод збору первинної соціальної інформації.
Поняття, функції, види соціологічного дослідження.

Література основна: 22, 42, 43, 63, 73, 76.

Література додаткова: 10, 26, 37, 47, 77, 80

Література

Базова

1. Кравченко А.И. Социология: Учеб. для вузов. — М.: Логос Екатеринбург: Деловая книга, 2000
2. Павличенко П. П., Литвиненко Д. А. Соціологія: Навч. посібник. — К.: Лібра, 2000.
3. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження. Курс лекцій. — К.: Наук, думка, 1996.
4. Погорілий О.І. Соціологічна думка ХХ століття: Навч. посібник — К.: Либідь, 1996.
5. Смелзер Н. Социология — М.: Феникс, 1994.
6. Соціологічна думка України Навч. посібник — К.: Заповіт, 1996.
7. Ядов В. А. Стратегия социологического исследования Описание объяснение понимание социальной реальности — М.: Добросвет, Книжный дом Университет, 1998.
8. Якуба О. О. Соціологія: Навч. посібник для студ. — Харків: Константа, 1996.

Допоміжна

9. Американская социологическая мысль: Тексты /Под ред. В. И. Добренкова. — М.: Изд-во МГУ, 1994.
10. Американская социология: Перспективы, проблемы, методы. — М.: Прогресс, 1972.
11. Арутюнян Ю. В., Дробижева Л. М., Соколов А. А. Этносоциология: Учеб. пособие для вузов. — М.: Аспект Пресс, 1999.
12. Бурдые П. Социология политики. — М., 1993.
13. Волков Ю. Г., Нечипуренко В. Н., Самыгин С. И. Социология: история и современность: Учеб. пособие. — Ростов-на-Дону: Феникс, 1999.
14. Гавриленко І. М., Скідін О. Л. Соціологія освіти. Навч. посібник. — Запоріжжя: ЭТТА-ПРЕСС, 1998.
15. Гидденс Э. Социология: Учебник. — М.: Эдиториал УРСС, 1999.
16. Городяненко В. Г. Историография социологии: Учеб. пособие. — Днепропетровск, ДГУ, 2000.
17. Городяненко В. Г. Социологический практикум: Учеб.-метод. пособие. — К.: ИЦ «Академия», 1999.
18. Громов И. А., Мацкевич А. Ю., Семенов В. А. Западная теоретическая социология. — СПб: Ольга, 1996.
19. Дворецкая Г. В., Махнарылов В. П. Социология труда. — К.: Высш. шк., 1990.
20. Дикарева А. А., Мирская И. М. Социология труда. — М.: Высш. шк., 1989.
21. Донченко Т. И., Рывкина Р. В. Социология экономической жизни: Очерки теории. — Новосибирск: Сиб. отд.: Наука, 1991.
22. Економічна соціологія Навчальний посібник /В. М. Ворона, В. Є. Пилипенко та ін. — К.: Ін-т соціології НАН України, 1997.
23. Захарченко М. В., Погорілий О. І. Історія соціології: Від античності до початку ХХ ст. — К.: Либідь, 1993.
24. Зборовский Г. Е. Общая социология: Курс лекций: 2-е изд., доп. — Екатеринбург, 1999.
25. Здравомыслов А. Г. Социология конфликта. Учеб. пособ. — М.: Аспект Пресс, 1995.
26. Ионин Л. Г. Социология культуры: Учебное пособие.: Изд. 3-е, доп. — М.: Логос, 2000.
27. История социологии в Западной Европе и США. — М.: Норма-Инфра, 1999.

28. Иванов В.Ф. Соціологія масової комунікації: Навч. посібник. - К. 1999.
29. Как провести социологическое исследование. — М.: Политиздат, 1990.
30. Капитонов Э. А. Социология XX века: История и технологии. — Ростов-на-Дону: Феникс, 1996.
31. Кон И. С. Социология личности. — М.: Политиздат, 1967.
32. Конечкая В. П. Социология коммуникаций. — М.: Межд. ун-т бизнеса и управления, 1997.
33. Косолапов В.В. Методология социального прогнозирования. — М.: Высш.шк., 1981.
34. Кравченко А. И. Мнацакарян М.О., Покровский Н. С. Социология: парадигмы и темы: Курс лекций для высш. учеб. заведений. — М.: МГИМО — Университет, 1997.
35. Кравченко А.И. Социология труда в XX веке. - М.: Наука, 1987.
36. Крымский С. В., Пилипенко В. Е., Салюк Ю. В. Верификация социальных прогнозов: Методол. аспект. — К.: Наук, думка, 1992.
37. Маркович Д. Методология труда. — М.: Прогресс, 1988.
38. Мацковский М. С. Социология семьи. — М.: Наука, 1989.
39. Мендра А. Основы социологии: Учеб. пособие для вузов. — М.: Изд. дом, 1998.
40. Михайлова Л. И. Социология культуры: Учеб. пособие. — М.: ФАИР-ПРЕСС, 1999.
41. Монсон П. Современная западная социология: Теории, тенденции, перспективы. - — СПб: Нотабене, 1992.
42. Нечаев В. Я. Социология образования. — М.: Изд-во МГУ 1992.
43. Ноэль Э. Массовые опросы: Введение в методику домоскопии. — М.: Аваэкстра, 1993.
44. Общественное мнение и власть: механизмы взаимодействия / А. А. Ручка, В.Л.Оссовский, В.А. Матусевич и др. — К.: Наукова думка, 1993.
45. Осадчая Г. И. Социология социальной сферы: Учеб. пособие. — М.: Изд-во МГСУ Союз, 1999
46. Основы экономического и социального прогнозирования: Учеб.для вузов. — М.: Высш. шк.,1985.
47. Паниотто В. И., Максименно В. С. Количественные методы в социологических исследованиях. – К. Наук. думка, 1982.
48. Политическая социология / Отв. ред. В. Н. Иванов, Г. Ю. Семгин. — / М.: Мысль, 2000.
49. Попова І. М. Соціологія: Пропедевт. курс: Підручник для студ. вищих навч. закладів. — К.: Тандем, 1996.
50. Прогнозирование в социологических исследованиях — М.: Мысль, 1978.
51. Радаев В. В. Экономическая социология: Курс лекции. Учеб. Пособ. — М.: Аспект Пресс, 1997.
52. Ромашов О. В. Социология труда Учеб пособие для вузов — М.: Гордарика, 1999
53. Российская социологическая энциклопедия /Под общ ред Г. В. Осипова — М.: Норма-ИНФРА-М, 1999.
54. Ручка А. О., Танчер В. В. Курс Історії теоретичної соціології — К.: Наук. Думка, 1995.
55. Руценко І.П. Соціологія Курс лекцій. Навч. посібник для вузів — Харків, 1996.
56. Рывкина Р. В. Экономическая социология переходной России Люди и реформы. Учеб пособие — М.: Дело, 1998.
57. Сероштан Н. А., Ялдохин И. П., Кулиш С. А. Социология труда — Харьков: Основа, 1990.
58. Социологи XX века: (биографический словарь) Учеб пособие / Под ред проф В. Г. Городяненко —Днепропетровск ДГУ 1999.
59. Социология в России / Под ред. В. А. Ядова. 2-е изд. Перераб. и доп. — М Изд-во ИС РАН, 1998.
60. Социология личности —Вильнюс, 1989
61. Социология труда: Учеб. / Под ред Н.И. Дрыхлова, А.И. Кириченко, В.В. Щербины — М.: Изд-во МГУ, 1993.

62. Социология: Классические и современные парадигмы Хрестоматия — М.: АНК ИЛ, 1998.
63. Социология: Учебник для высш. Учеб. Завед. /Г.В. Осипов, А.В. Кабыща и др. — М.: Наука, 1995.
64. Соціологія. Підручник /За редакцією В.Г.Городянка – К.: Видавничий центр «Академія», 2002
65. Соціологія: короткий енциклопедичний словник/Уклад В.І. Волович та ін. —К.: Укр. центр духовн. Культури, 1998.
66. Соціологія: Навч посібник / За редакцією С О Макеева — К «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана 1999.
67. Соціологія: Підручник / За загальною ред проф В П Андрищенко проф М.І. Горлача — Харків — Київ, 1998.
68. Тадевосян Э. В. Социология: Учеб пособие. 2-е изд.испр. и доп. — М.: Знание, 1999
69. Тощенко Ж. Т. Социология Общий курс Учебное пособие — М Прометей, 1998.
70. Филиппов Ф. Р. Социология образования — М.: Наука, 1991.
71. Фролов С. С. Социология Учеб для высш учеб завед 2 е изд — М Логос 1996
72. Харчев А. Г. Социология воспитания — М.: Политиздат 1990
73. Харчева В. Основы социологии. Учеб. для средних спец. Учеб. завед. — М.: Логос КНО РУС, 2000.
74. Шаленко В. Н. Программа социологического исследования — М.: Изд-во, МГУ, 1987.
75. Шаповал М Загальна соціологія. Вид III — К, 1996.
76. Щепанський Я. Элементарные понятия социологии — М.: Прогресс, 1969 — С. 79-192.
77. Яковенко Ю. И., Паниотто В. И. Почтовый опрос в социологическом исследовании — К.: Наук. Думка, 1988.
78. Самыгин С.И. и др. Религиоведение, социология и психология религии.-Рост.-на Дону, Феникс,1996.
79. Социология. Учебное пособие в таблицах и схемах /Под ред. В.П.Сальникова – Санкт-Петербург: Фонд “Университет”, 2001.

Інформаційні ресурси

1. Сайт Міністерства освіти і науки України (<http://www.mon.gov.ua>)
2. Сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій (<http://www.dsns.gov.ua>)
3. Сайт Національного університету цивільного захисту України (<http://www.nuczu.edu.ua>)
4. Сайт Міністерства соціальної політики України (<http://www.msp.gov.ua>)